

68

D. O. M. I.

JOHANNIS ANDREÆ STISSERI. D.
Medici Hamburgensis.

De

MACHINIS

FUMIDUCTORIIS
CURIOSIS

sive

Fumum Impellendi
Intra Corpus

INSTRUMENTIS

Eorumque in praxi medicâ adhibendi
ratione & usu

EPISTOLA

Ad

Illusterrimos Viros

MAGNÆ SOCIETATIS REGIÆ
ANGLICANÆ.

Hamburgi apud Gottfried Liebezeit Bibliop. Hamburg & Holmienf.
ANNO M DC LXXXVI,

Hippocrates de Arte.

Mihi vero invenire aliquid eorum
quæ inventa nondum sunt , aut
semi perfecta ad finem perducere
scientiæ votum ac opus esse videtur.

АЛГОТСКИЕ
АНГЛИЙСКИЕ

БИБЛИОТЕКА
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

0 0

D. O. M. I.

Magnæ Societati

Regiæ

Anglicanæ

S. P.

ulta & egregia extitisse nostri seculi inventa *Illusterrimi Viri* testimonio fuerunt & adhuc extant Acta celeberrimæ vestræ societatis Regiæ in Angliâ, & Conventus cruditorum qui Parisiis in Bibliothecâ Regia habentur, nec non Academiæ curiosæ in Germaniâ : Quorum omnium, utiles progressus in hunc usque diem crescere cernimus. Nemo hinc inficias ibit præsentis seculi industriam & curiosa mysteriorum naturæ scrutinia cum indefessâ experimentandi cupiditate cunctis præteritis palmam præripere. Ut plerosque his in rebus excellentes eruditoque orbi nōtos (quorum encomia stante Oceano vix peribunt) præteream, considerent modo velim, à Clarissimo vestræ terræ virorum pari Bacone Verulamio & Roberto Boylæo adhuc su-

A 2

per-

persestite, venerabilis vestræ societatis membro spectabili, in
Philosophiâ experimentali, à Clarissimo Malpicio autem &
Stenone, non Anglis quidem laude tamen non minoribus
in Anatomîa tantum incrementi factum, quantum in præ-
teritis seculis sibi nunquam promittere audebit antiquitas.
Nec negabit mortalium quisquam nisi stupidi ingenij de san-
guinis circulatione doctrinam (egregium pariter hujus se-
culi inventum) ad rationalem morborum medelam haud
parum attulisse lucis; contra quam licet acerrime pugnave-
rint scholarum sectatores, invicta tamen mansit veritas à
modernis medicis immortalitatis statuæ insculpta. Qua-
les Chymia fecerit progressus, non est quod fusius ostendam,
loquuntur hâc de re pariter Clarissimorum Virorum scripta
ubivis obvia firmis admodum fulcita experimentis. Et
quamvis Pyrotechniæ olores in eam ab omni tempore in-
hunc usque diem superciliosè invexerint & adhuc inve-
hant, ignorantiae illorum ignoscendum erit & flocci facien-
dum hominum judicium, qui causâ ne quidem cognitâ ini-
que judicant. Præbet hujus rei testimonium hominum,
salus ex Chymicis gratis sub parva dosi petita, quam Ga-
lenica medendi methodus innumeris decoctis naufragiis
Apozematisibus, electuariis, aliisque ejusdem farinæ me-
dicaminibus sub magnâ quamvis dosi comparare haud po-
terat. Non est ut ostendam Chymicas analyses ad rerum
naturalium scientiam captandam præ reliquis omnibus fa-
cere; Cedunt his prisci subtilitatum magistri inutiles; &

ut

ut infinita Clarissimorum virorum circa hujus rei veritatem testimonia præterea, audiamus unum saltem illum, per ignem Philosophum Helmontium. *Laudo* inquit benignum mihi Deum qui me in Pyrotechniam vocavit etc. Siquidem Chymia principia habet non logismis parta, sed quæ per naturam sunt cognita & per ignem conspicua, præparatq; intellectum ad penetranda occulta naturæ, ponitque investigationem in naturam ultiorem, quam aliæ scientiæ omnes simul & penetrat usque ad ultimas profunditates veritatis realis, quia operatorem intromittit ad primas radices illarum rerum cum dearticulatione operationum naturæ & potestatum artis, cumque maturatione virtutum seminalium &c. Sed ne nimis diu in laudandis modernorum, medicorum præclarè inventis immoremur (cum præser-
tim pagellæ nostræ laude dignæ illorum inventa recensere non sufficiant) cuncta jam recensita ad medelam gravissi-
morum morborum haud parum fecisse in proposito est.
Cui & non parum attulerunt opis à Medicis & chirurgis
celebrioribus inventa instrumenta non exigui numeri, quo-
rum pleraque ita comparata ut quicquid corpori noxiū
exterminent, quod vero huic salubre per varia naturæ e-
munctoria aut vias arte factas introducant. Horum in-
numerum omni jure recepta est Regneri de Graaff medici
Delphensis clarissimi machina pro clysteribus injiciendis,
cujus figuram & usum videre licet in tractatu ejus de cly-
steribus. Hoc autem instrumentum in praxi medicâ usus
habuit egregios, cuius beneficio unicuique commodum,

A 3

fuit

fuit sibimet ipsi injicere clysmata, quodrum usum antea re-
spuebant saepius quos singularis quædam tenebat verecun-
dia. Non minoris utilitatis existit machina ea ratione
confecta ut tabaci aliorumq; fumus in anum immitti que-
at à Barbaris aut Turcis ut volunt primò inventa, qui fi-
stulas pro suetione sumi tabaci ex corio pararunt flexiles,
ne frangerentur ab externà injuriâ, quemadmodum ab il-
lis vel ob levem causam observare licet, quas ex terrâ limo-
sâ albicante in variis Europæ locis parare solent nobis voca-
ta **Tobac's Pfeissen**. Coriaceis autem fistulis non solum
pro attractione & suetione tabaci Barbari usi sunt, verum e-
tiam profumo tabaci in anum immittendo uti coeperunt do-
loribus colicis & tormentibus alvi saevientibus, ita ut fistulæ
subversæ partem ori dicatam in anum immitterent, alteram
vero partem capitellum scilicet ex figulinâ terrâ paratum
inflarent, quo pacto quilibet sibimet ipsi fumum ingerere
potuit. Hoc inventum ex eoq; redundantem utilitatem cum
cernerent curiosi quidam vestræ Angliæ pro commodiori in-
flatione & minus nauseabunda aliam excogitarunt machi-
nam, nimirum ut longius distarent ab ore folia illa tabaci
accensa & fumus adversantibus minorem crearet molestiam,
pars insuper ori dicata in anum intromitti minimè opus ha-
beret. Cujus notitia miror quod plures medicorum hactenus
latuerit, cum rarius unum alterumve offenderim qui ejus u-
sum & structuram habuerit cognitam, quamvis machinæ u-
tilitatem incomparabilem didicerim ut postmodum ostendam.

dam. Ulrum de eâ aliquid typis mandatum sit nescio; vix tam
men credo, cum hactenus neque ipse met sollicite inquirens
viderim nec offenderim, qui de eâ aliquid excusum viderit.
Quæ rationes me moverunt ut hanc machinam à Medicis
quibusdā clarissimis tacitè habitam in lucem ederē, simulque
adjungerem figuras & Anglicanæ & nostræ inventionis in-
strumenti, ab Anglicano quidem non multum externè, plu-
rimum vero interne differentis, cum altero pro inflatione fu-
mi commodius sit & inspissata quoque balsamica in fumum
resoluta introducat quæ Anglicani instrumenti foramina o-
mni procul dubio obturarent: His non iniquum duxi ad-
jungere quidnam utile ab iis in praxi observaverim. Stru-
ctura autem hujus machinæ externa inferius vergens non
multum differt ab instrumento R. de Graaff, funiculum au-
tem arbitor interne non tam exacta conclusione opus habere
quemadmodum R. de Graaff de suo tradit, ita tamen de-
bere præparari ut inflatus nullo modo aer ad latera ejus tran-
seat, extremaque ejus pyxidi superius, cannulæ autem infe-
rius, ut firmiter sint adnexa opus est. Interim pars pyxidis
interior laminâ ferreâ obducitur, ne pyxis ex ebore aut li-
gno confecta à calore dissiliat. Eadem lamina ferrea oper-
culi partem interiore claudit, relicto foraminulo pro in-
spiratione, quemadmodum ex figuris videre licet quæ majo-
ris lucis ergo ad calcem adjunctæ sunt. In pyxidis parte in-
feriori ad basin lamina perforata notatur in Anglicano in-
strumento cuius loco in nostro pilcum ferreum margine per-
forato

forato adaptavimus cum placentâ ferreâ quæ ignienda & fundo pilei seu capitello potius immittenda venit, ne obturantur foramina & fumi transitus præpediatur, instrumentum quoque igne parietibus internis proxime accedente non nimis incandescat, quemadmodum in Anglicano notavi, injetis prunis aut globulo ferreo candente indito, additis simul pro suffitu speciebus. Et tali modo constructa machina, canula quæ in reliquis clysteribus ordinaria oleo aut saeo obliqua in anum immittitur, placenta ferrea candens pilei capitello imponitur, adjiciuntur species pro suffitu, clauditur operculum cujus tibiam inflat æger, & sic fumus absq; molestia intra corpus abit. Hoc instrumento in praxi diversimodè usus sum, inditis pro diversitate morborum variis pro suffitu rebus. Primo autem Barbarorum Anglorumque morem secutus, adjectis pro suffitu tabaci foliis egregia præstiti in colicis doloribus ubi à morbo rejectis remediis carminantibus, anodynis, discutientibus, tandem ad hujus instrumenti usum veluti ad sacram anchoram confugere ratus sum, non sine laudabili successu, cum dolores & cruciatus intolerabiles fumo vix ingresso incantamenti instar sedari animadverterem in plurimis, nec aliter in me ipso, qui cum ante annum & quod excurrit à gravissimis alvi tormentibus divixerer, omnibus frustratentatis, tantum commodi ex machinæ usu percepi, ut cum circa noctem tabaci fumum inflarem, postridie circa meridiem surgens omnis doloris expers ad mea iterum redierim negotia, mcosque ægrotantes visitaverim

taverim. Neq; minorem opem tulisse didici in hysteris affectionibus & doloribus nephriticis, in Iliacâ etiam passione ipsâ (quamvis in hâc non semper exoptatus notetur eventus) in Epilepsia, Apoplexiâ aliisq; (oporosis affectibus egregie paroxysmos discutit, sed opus est adstans famulus vel ancilla ut inflando ægri vices agat, quippe in hoc deficiente facultate. Et ita adultis æque ac infantibus opitulatur, quorum epilepsiam verminosam ex sententiâ inde solutam vidi, rejectis paulo post inflationem per vomitum & secessum lumbricis. In hydrope (præprimis vero tympanite difficultioris curationis) interdum commodo non vacat, nempe flatus inclusos quasi resolvit, serosam colluviem exsiccat, & segnem naturam excretionis officii admonet. In Dysenteriâ, Tenesmo, Fluxu albo mulierum, exsiccando viscidam materiam resolvendo, tonum partium restituendo egregia fecit, nec minori virtute egit in mensum suppressione, foetu mortuo & secundinis expellendis, in ipso quoque partu difficulti promovendo. Neque contemnendam ex eo utilitatem perceperunt herniâ flatulentâ divexati, cum flatus intestinorum resolvat & tonum partium membranosarum relaxatum humores exsiccando restituat simulq; roboret. Hæc cum observassem à foliis Tabaci quibus ob sal volatile (quod penetrantissimum in se habet) egregia vis inest resolvendi, penetrandi, exsiccandi, cum forti quadam discussione, alia quoque profusitu experiri consultum ratus, extracta ex oleis fœtidis & resinis balsamicis præparavisse volatili scatentia, ad-

B

ditis

ditis variis caloris ope in sumum facile resolubilibus , quorum mixtura suffimenta extitere admirandæ virtutis, quibus in gravissimis & chronicis quoque affectionibus felicissime per Dei gratiam usus sum, & prostant in testimonium hujus rei apud nostro chisci quidam profumo, in gravissimis & desperatis ferè doloribus admirandæ virtutis. Sed objicient quidam, valvulam coli impedire omnem versus superiora ascensum, quemadmodum in anatomicis ^{an}b^ula semper docuit, instituto inflationis versus superiora experimento ; id cìrco fumum non pertingere posse ad tenuiora intestina & ventriculum, quorum flatulentæ distensiones tamen doloris colici causa citra ipsiuscoli passionem existunt. His autem non, semel contrarium ostendere potuisse si adfuissent mihi medicinam facienti colico morbo decumbentibus, quibus peculiaris quidam liquor cum decocto ceparum proclysterie injectus paulo post per os iterum rediit, quemadmodum ex odore & colore adstantes, & ægri ipsi ex sapore, minus grato licet, manifeste potuerunt colligere. Observavimus hoc ipsum non semel à liquore nostro, quo raro usum us in colicà, quod non moverit vomitus, non tamen liquore ipso per os semper rejecto, nisi in gravissimis & desperatis alvi tormentibus, quibus mirè opem attulit internis & externis cunctis frustratentatis. Internos paucos verissimus hujus rei testis haud adeo pridem fuit Reverendus quidam & eruditissimus Vir, cui medicinam in talicasu fecimus, adstante chirurgo, meo consilio liquorem injiciente, quem paulo post aliquam

aliqua ex parte superiustendisse ex vomitu rejectis non sine
stupore notarunt æger & chirurgus, mihique paulo post ad-
venienti monstrarunt. Sed citra liquoris nostri additionem
non absimile quid à clysmate injecto factum medici clarissi-
mi memoriæ mandarunt, inter illos autem præprimis Clas-
siss. Th. Kerkringius, cuius egregia in Spicilegio suo anato-
mico Observatio trigesima prima, veritatis adstruit μαργίπερ
Jam si liquida mole sua ascendere queant & valvulæ limites
transgredi: quid dubitabimus in fumum resoluta inflationis
adminiculo subtilitate & levitate atomorum suorum facili-
us posse petere eandem viam & quidem minori negotio?
Huc usque igitur (ut ad propositum redeam) in praxi perve-
nere nostræ machinæ experimenta, cuius funiculi aut sumi-
ductus conficiendis rationem hactenus experiri haud potui,
cum datâ licet operâ neminem offendere coriarium in flo-
rentissimâ nostrâ urbe, qui canaliculum ejusmodi flexilē seu
fumiductū ex corio parare sciverit Anglicano similem, quam-
vis in superioribus Germaniæ locis parari audiverim tales,
quales ex Angliâ quondam accepi. Curabo itaque in poste-
rum aliunde adferri funiculos, donte in nostris locis parari
queant, quibus accommodari potest pyxis nostræ inventio-
nis, loco eboris ex solidō ligno confienda & interius lamini-
na ferre a custodienda ne rumpatur: Inferiori parti cannula
in anum immittenda facili negotio adjungitur, transversim
tamen pro commodiori ingressu & liberiori fumi exitu. Ita-
que sine magno sumptu haberi poterit machina cunctis fere

commoda & utilis, quæ apud adultos & infantes usu non vacat. Sed duobus jam recensis non inconsultum arbitror, ut tertium addam fumiductum alium quendam ex ferro parandum, cuius structura à fistulis nostris tabacisugis parum differt, nisi ut capitellum claudi possit operculo, cujus tibia inflata per foramen ori dicatum fumum emittat, quem ad varias corporis partes impellere licet. Necesse tamen est semel operculo, ut inditæ species accendantur more solito ab ignis flammâ per attractionem oris & suctione quadam; quo facto clauditur operculum & inflatur ejus tibia, tunc fumus ad foramen attractorium tendit inversum & satis valide expellitur: Quem fumum si intra corpus pellere lubet adjungere licet foraminis attractorio fistulam aliam rectam aut inflexam variis corporis meatibus inserendo aptam. Hoc instrumentum excogitavimus quondam in casu desperato pro Empyematico, cuius incisum latus per turundam quotidie incredibilem puris fundebat copiam; inflato tamen fumo ex Nicotianâ, Scabiosâ, Hederâ terrestri, Tussilagine, Myrrhâ & similibus, beneficio nostri fumiductus, non solum brevi disparuit fætor: sed & imminutus est fluxus, cum ex optato denique præter spem integræ sanitatis successu, non omissis tamen aliis ad curam spectantibus. Haud adeo pri dem in simili fere casu Nicotianæ fumus per Tabaci fistulam inversam inflatus (cum fumiductu nostro destitueremur) non contemnenda nobis præstitit. Nec commodo vacat per hoc instrumentum inflatus fumus auribus in tinnitu co-
rum,

rum, gravi auditu. Oculis in fluxione illorum, pectorâ palpebrarum, aliisq; ophtalmicis morbis; Naribus in hystericâ passione, Epilepsia Apoplexiâ, electis ratione diversitatis morborum diversis & convenientibus pro suffitu remediis. Reliqua cum machinis nostris tentanda, viris in arte versatis relinquimus, haud dubitantes, quin ex illarum usu non contemnendam utilitatem capturi sint. Etsic ad vos redierunt *Viri Illustrissimi* quæ vestra fuisse nemo inficias ibit, melioritatem facie donata & experimentis haud contemnen-
dis aucta esse, judicabit candor vester & reliquus eruditus orbis. Quam licet faciem & vestra jam opera elegantiorum acceperit rudis ille & sordidus barbariae fœtus, inventis celebrioribus quoque aliquid utile addi posse unice arbitror ad scientiarum omnium augmentum facere. Accipite ergo *Viri Illustrissimi* vestra nostris juncta, tribuite hoc affectui erga *Excellentissimam Vestram Societatem* quem hodie omnis testatur eruditorum numerus, & quamvis indices ad Vos veniant nostris elegantiora, non tamen diffido & nostros quoque conatus à Vobis probari, ut desint vires. Quod ubi audiero, habeo unde gaudem. His itaq; Valet.

B 3

Tabu-

Tabula Prima.

INstrumentum à Barbaris inventum pro su-
ctione fumi tabaci, cuius A. Capitellum ex
terrâ figulinâ ustum pro foliorum immissione
quæ accendi debent: Huic necditur B. funicu-
lus seu fumi ductus ex corio flexilis unâ suâ ex-
tremitate; alterâ verò C. Cannulæ ligneæ pro
suctione fumi adhæret.

Tabula Secunda.

A. Instrumentum Anglicanum in fundo ha-
bens B. Craterem sive laminam perfora-
tam. C. Funiculus flexilis ex corio, filo cupreo
circumvolutus cum admota D. Cannula.

Tabula Tertia.

A. Instrumenti nostræ inventionis pyxis e-
burnea aut lignea, cuius interior pars la-
minâ ferreâ obducta. B. Pileus ferreus, cuius in
marginè conspicuntur foramina pro fumi
tran-

transitu; Profunditatiseu patinæ quæ margini
firmiter adhærent, inditur. C. placenta,
ferreaignienda & adjiciuntur suffimenta: de-
inde clauditur pyxis operculo. D. cuius me-
dium penetrat. E. tibia. F. Capitellum ha-
bens pro inflationeori admovendum. G. Pars
inferior pyxidis, per cuius foramen descendit
fumus in H. funiculum flexilem ex corio pa-
ratum, & pervenit tandem ad I. cannulam
in anum immittendam, cuius K inferior
pars foramina habet pro fumi exitu.

Tabula Quarta.

Figura. I.

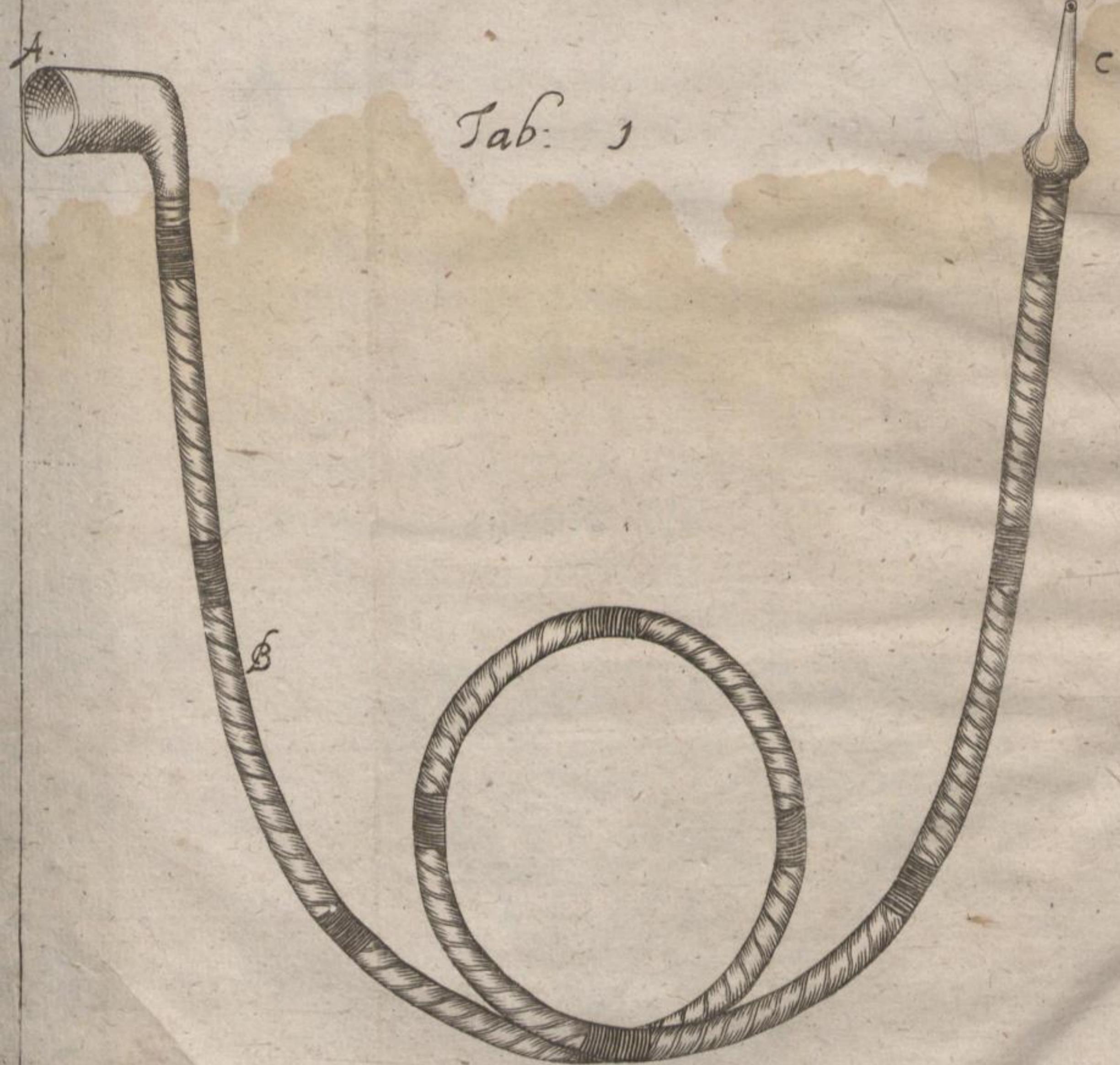
A Pyxis clausa cum immisso pileo. B. can-
nula. C. funiculus ex corio cavus, cuius,
D. extremitas una jungitur E. forami py-
xidis inferiori. F. altera verò. G. cannulae
foraminulo.

Figu-

Figura. 2.

A. Fistula fumiductoria ferrea tabacalem,
fistulam æmulans, cuius B. capitello
cavo, induntur species pro suffitu quæ igni
admotæ per C. foramen ori dicatum accen-
duntur, deinde clauditur capitellum D. O-
perculo cuius E. tibia inflatur & pellitur fu-
mus per foramen ori dicatum. Aut si intra
corpus impellere animus est, adjungitur. F.
Cannula pro commodiori immissione. G. G.
G. fistula fumiductoria constructa.

Tab. II.

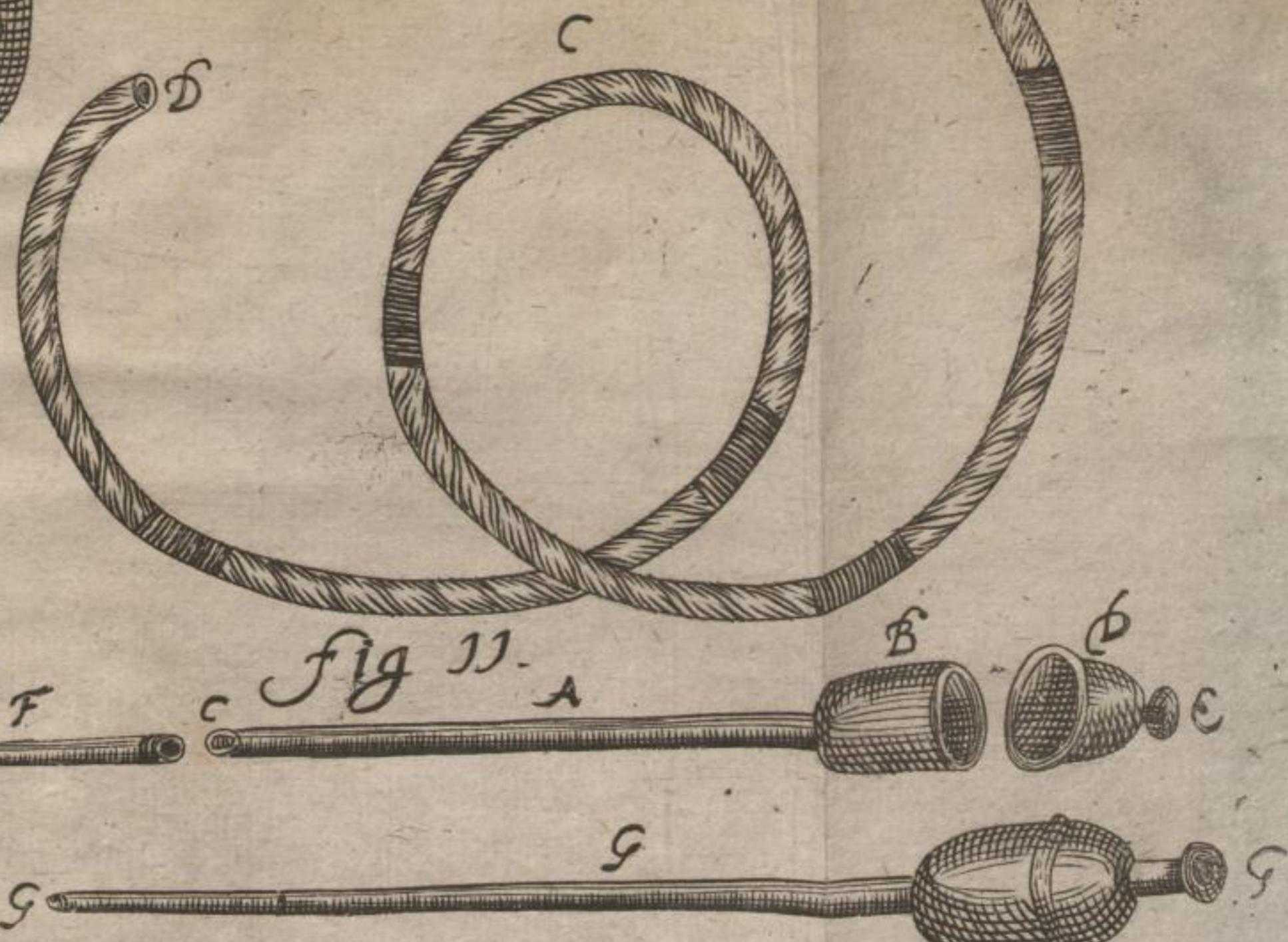
B

Tab: IV.
Fig 1.

6801 Z07 # A

Chemia 256 m

C
25